

OTKA Iroda
1087 Budapest,
Könyves Kálmán krt. 48-52.
Gilyén Elemérné
az OTKA Iroda igazgatója részére

Tárgy: szakmai zárójelentés
OTKA nyilvántartási szám:
TO 37930

Tisztelt Gilyén Elemérné!

Tekintettel arra, hogy az elmúlt kutatási év (2006) gyakorlatilag már csak a részletkérdések pontosítására összpontosított, ezért a kutatási periódus során elért eredmények vonatkozásában a tavaly benyújtott szakmai zárójelentés lényegi megállapításai érvényben maradtak, ezért a továbbiakban idézem e korábbi jelentést, kiegészítve, pontosítva néhány akkor nem említett tényezővel.

Szakmai zárójelentés az ókori Egyiptom csillagászat-történetére vonatkozó kutatásokról.

Bevezetőül szeretnék idézni kutatási munkánk OTKA pályázati anyagából, ahol jelen kutatási periódus elérendő célkitűzéseit felsoroltuk, hiszen ezzel összehasonlítva lehet értékelni az elért eredményeket.

„ ... kutatási munkánk nem pusztán kiegészítője és összefoglalása az ókori Egyiptom csillagászat-történetére vonatkozó jelenlegi nemzetközi kutatásoknak, hanem gyakorlatilag újjáírja annak egészét. A csillagászati kronológia szabatosságával meghatározott történeti kronológia határát az Újbirodalom koráig megnöveli. Tekintettel arra, hogy számos vonatkozásában a csillagászati tartalom vallási környezetben (Ápisz, Bukhisz, Mnevisz, Főnix) jelenik meg, ezért új fejezetet nyit az egyiptomi vallástörténeti kutatásokban. Ugyanakkor számos történeti esemény reális csillagászati hátterét bemutatva (Hatsepszut jubileumi ünnepe, Uhem Meszut éra bevezetése) egy új szemléletet és nézőpontot ad az egyiptológia számára. Reálisan mutatja be a csillagászat fejlődési útját egészen Ptolemaioszig, aki számos vonatkozást átvett az egyiptomi csillagászatból. Új fejezetet nyit a filozófiatörténet számára, különös tekintettel a korai görög természetfilozófiai nézetek

vonatkozásában (Thalész). Új alapokra helyezi és megvilágítja a saeculumok kérdését, egységbe foglalja a különböző kronológiai érák kezdő időpontjait az egyiptomi naptári rendszer bevezetésétől (-2773) a Diocletianus éráig (i.sz. 284). „

Sorba véve a felsorolt állításokat, az elvégzett kutatási munkáról az alábbiak mondhatók:

A csillagásztörténet területén alapvetően új eredmények születtek, amennyiben tételesen kimutathatóvá vált, hogy az írott források hiányának ellenére az ókori egyiptomi csillagászat meghatározó vonása volt a fogyatkozási adatok összegyűjtése, és aktív felhasználása az egyiptomi ünnepek és ünnepi időkorok vonatkozásában.

(Sajnálatos és sajátságos vonása az egyiptomi emlékanyag, hogy ellentétben pl. a mezopotámiai emlékekkel, az egyiptomi emlékanyagból valóban csaknem teljesen hiányoznak a konkrétan a fogyatkozásokra vonatkozó tényszerű feljegyzések. Ezen valóban létező tényre hivatkozva korábbi kutatók sokszor gunyorosan nyilatkoztak az egyiptomi csillagászati ismeretekről. E feljegyzések hiányával szemben megemlíthetők a szokványos ellenvetések, amelyek az emlékek természetes úton és szándékosan történő megsemmisülésére vonatkoznak, illetve, ahogyan a piramisépítésekről sem maradt fenn részletező eredeti írott forrás, vagy a legfontosabb egyiptomi mítoszokról sem ismerünk eredeti és teljes egyiptomi leírást, nem példa nélküli az írott források hiánya. Azaz a kutatóknak legtöbbször csak töredékek, részletek és utalások állnak a rendelkezésére. Ezen általános ellenvetések azonban önmagukban nem elégségesek a kérdés megválaszolására. Jelen kutatási munka eredményeként úgy tűnik, hogy a fogyatkozási jelenségekre vonatkozó konkrét feljegyzések hiánya – az előbb említetteken túl - valamilyen tabu jellegű sajátosságra vezethető vissza. Konkrétabban egy ambivalens viszonyra a fogyatkozásokkal kapcsolatosan, amely az ókori egyiptomi elképzelésekben úgy tükröződik, hogy egyrészt pozitív előjellel, amely a természetet irányító isteni akarat részeként társul e fogyatkozási jelenségekhez – ezen eset mutatkozik meg pl. a királyi koronázási dátumok, illetve Szed ünnepek kapcsán, ugyanakkor negatív értelemben valójában szintén az isteni akarat megnyilatkozásának felfogva, a királyság és az Amon papság hatalmi küzdelmeinek részeként. A legegyszerűbben kifejezve: egyik esetben a fogyatkozási jelenségeket a Napisten akaratának, a másik esetben viszont Amont emelve az istenek királyának, ahol a természet rendjének irányítása is Amon fennhatósága alá kerül, immár a fogyatkozási jelenségeket Amon akaratának tulajdonítják. A konkrét írásbeli feljegyzéseket viszont pótolják a pontos dátumozással megadott adatok,

amelynek révén egyértelműsíthető, hogy egy-egy napfogyatkozás maradandó tényszerű emléket hagyott maga után, pl. nevezetesen ezen alkalmak esetén az ókori egyiptomiak, templomokat, vagy obeliszkeket emeltek, vagy áldozati felajánlásokat tettek az istenek tiszteletére. Mindezen kérdések természetesen a könyvemben részletes kifejtésre kerültek, itt csak utalok egy-egy fontos momentumra.

Mindez világosan tükröződik a kutató számára, amennyiben a kutatások feltárták egy-egy esemény csillagászati háttérét. Így láthatóvá vált, hogy III. Thotmesz Opet ünnepe, amelynek datált példája egy az őszi napéjegyenlőségre eső napfogyatkozásra esik, világosan kifejezi, hogy immár Amon minden hatalom birtokosa, és ezen ünnep alkalmából ő adja a királyi hatalmat az uralkodó számára, holott a korábbi felfogás ezt a Napisten akaratának nyilvánította. Ezen Opet ünnep ellenpéldájaként fogható fel IV. Thotmesz Álom sztéléje, amely ugyancsak egy az őszi napéjegyenlőségre vonatkozó példa kapcsán, a saját királyi hatalmát ismét a Napisten akaratának tulajdonítja. E gondolatkor szép továbbvitele, hogy III. Amenhotep ezen fogyatkozás dátumát választja saját koronázási ünnepnapjának. Mindez világosan mutatja, hogy a háttérben komoly ideológiai küzdelmek kapcsolódtak a fogyatkozási jelenségekhez. E folyamatok egyik végső állomása az Uhem Meszut éra bevezetése, amely ismételen egy az egyiptomi ideológia szempontjából fontos naphoz, az Újév napjához kapcsolódik, amikor is egy az Újév napjára eső napfogyatkozás révén teljessé vált Amon égi és földi korlátlan hatalma, amely elképzelés konkrétan is kifejeződik a Venamon utazása című történetben, ahol immár Széth (a fogyatkozások, a vihar, a káosz Későkori megszemélyesítője) közvetlenül Amon parancsainak végrehajtója.)

A korábbi szakirodalom egységesen tagadta az ókori egyiptomiaknak a fogyatkozásokra vonatkozó lehetséges ismereteit. Ugyanakkor még a szoláris évnak az egyiptomi csillagászatban betöltött fontosságát is kétségbe vonták a korábbi kutatók. Ezzel szemben jelen kutatások egyértelműen bizonyítják, hogy nemcsak önmagukban a tropikus év főpontjainak (tavaszi és őszi napéjegyenlőség, téli és nyári napforduló) volt kiemelt szerepük, hanem pontosan az ezen főpontokra eső fogyatkozási jelenségeknek. (Nyilvánvaló, hogy a szoláris éven belül egy fogyatkozás bárhová eshet, ezért jogosan kitüntetett szerep jutott azon ritkán bekövetkező alkalmaknak, amikor ilyen különlegesnek mondható egybeesés volt.) Valójában ez a vonás az ókori egyiptomi csillagászat lényegi alaptulajdonsága. Mindez gyakorlatilag teljességgel hiányzik a korábbi csillagászat-történeti munkákból, amelyek inkább csak a Sziriusz periódusra, és a dekádokra összpontosítottak. Nem tagadva a Sziriusz év és periódus jelentőségét, a kutatások feltárták, hogy ezen időkor csak egy volt a számos egyiptomi ünnepi időkor közül. A dekádok kutatása nem tartozott és jelenleg sem tartozik a

kutatási céljaink közé, azonban egy-egy kiemelt csillagképre vonatkozóan is születtek új eredmények, itt a Sed-sztélék és Hórusz-táblák vonatkozásában lehetett kimutatni az összefüggéseket, a Kígyótartó és Skorpió csillagképekbe eső fogyatkozások révén, és részben ide sorolható a Mnevisz bika összefüggése a Bika csillagképpel.

(Közismert a Kos és Halak jelkép a keresztény szimbólumkörből, ahol e csillagképek a tavaszi napéjgyenlőség égi helyére utalnak. Valószínűsíthető, hogy a Skorpió csillagkép, és szimbolikus megjelenítője - az örökkévalóságot jelképező Sen gyűrűre helyezve egy skorpió – hasonló elképzeléseket tükröznek az egyiptomi jelképrendszerben. Az ábrázolások többségén két fél égbolt jel is megtalálható, amely híven tükrözi a napéjgyenlőségek során az égbolt két egyenlő részre történő választását. Megjegyzendő, hogy az első ilyen részletesebb ábrázolás Dzsószer piramisában található. Dzsószer korában viszont még a Skorpió csillagkép volt az őszi napéjgyenlőség megfelelője.)

A szabatos csillagászati kronológia alsó határának kiterjesztése az Újbirodalom koráig maradéktalanul megvalósult. (Ezen kérdéskör részletes elemzését a KO 2532/2005 2005. március 15-én kelt levelem tartalmazza). Ennek alapján immár az Újbirodalom abszolút kronológiai keretei is rögzítésre kerültek.

Egyértelműen igazolhatóvá vált, (mellékesen jegyzem meg, hogy a korábbi szakirodalom ezen tulajdonságot pejoratív értelemben használta) hogy a csillagászati tartalom vallási környezetben jelenik meg. Ennek során a kutatások gyakorlatilag igazolták a hagyományokban szereplő állításokat, nevezetesen, hogy ezen szent állatok (Ápisz, Bukhisz, Mnevisz, Főnix) nemcsak általánosságban kötődtek a Naphoz, a Holdhoz és a természet ciklusaihoz, hanem alapvetően csillagászati kiemelt jellegű évekhez kötődtek, pl. olyan évben volt az Ápisz halála és temetése, amikor mondjuk a tavaszi napéjgyenlőség során holdfogyatkozás volt.

Ami konkrétan és részleteiben érinti ezen kutatási területet, arról az alábbiak mondhatók:

Az Ápiszok vonatkozásában az Újbirodalom és a Szaiszi-kor Ápiszainál egyértelműen kimutatható az előbb említett összefüggés, ugyanakkor a Harmadik Átmeneti Kor Ápiszai vonatkozásában - hangsúlyozva azon körülményt, hogy magának a Harmadik Átmeneti Kornak a mintegy 300 évvel való megrövidítése teljességgel alaptalan, amely tényre már

számos neves kutató is felhívta a figyelmet - a valóban létező belső kronológiai problémák miatt, még további kutatási munkára van szükség.

Ezzel ellentétben a Bukhisz bikák vonatkozásában, köszönhetően az egységes anyagnak és publikációnak, a kutatások maradéktalanul elvégezhetőek voltak, és a korábban említett eredményt igazolták.

A Mnevisz bikák közül jelenleg egy pontosan datált példa ismeretes II. Ramszesz korából ez szintén az említett tulajdonságot jeleníti meg.

Ezen év konkrét adatai:

-1253/-1252 Mnevisz -1253. november 9. nem látszódnó napfogyatkozás a Bikában 37. számú szárosz és a Kígyótartóban 42. számú szárosz.

Ugyanakkor -1253. 5. 1. 36 %-os parciális holdfogyatkozás a Kígyótartóban továbbá

-1253. 10. 24. 42 %-os parciális holdfogyatkozás a Bikában.

Azaz ezen év egyértelmű csillagászati jellemzője a Bika és Kígyótartó csillagképekben bekövetkező fogyatkozási jelenségek, jelen helyen látható holdfogyatkozások formájában.

A Főnixre vonatkozó kutatások is egyértelműen igazolták a Főnix periódusok fogyatkozási jelenségekhez való kötődését. Ugyanez az eredendően egyiptomi eredetű gondolatkör áll a közismert Krisztus-Főnix párhuzam háttérében, illetve a Biblia és az antik irodalomban megőrződött számos példa esetében. Tulajdonképpen, ahogyan az Idő folyamata nem állt meg Krisztus születésénél, ugyanígy az ünnepi időkorok és korábbi egyiptomi hagyományok is folytatódtak, egy új vallás átértelmezése szerint.

A kutatási munka elősegítése céljából elkészült egy csillagászati rendszerező program, amely alapvető és nélkülözhetetlen megalapozást nyújtott, korábban nem ismert összefüggések felismeréséhez. Ennek köszönhető, hogy a „hét szűk esztendő, hét bő esztendő” szimbólumkör eredeti csillagászati tartama kimutathatóvá vált (megjegyzendő, hogy ezen kifejezés első történelmileg ismert írott emléke egy Szehel-szigeti sziklafelirat, amely gondolatkör - a kérdés kutatói szerint – az elephantinei zsidó kolónia közvetítése révén kerülhetett be később a Bibliába), továbbá olyan korábban nem tervezett új eredmények is napvilágra kerültek, mint a királyi koronázási ünnepek, és Szed ünnepek - egyértelműen és szabatosan - fogyatkozási jelenségekhez való köthetősége.

Amint már említettem, az első dokumentált (dátumozott) Opet ünnep III. Thotmesz korából, és az Uhem Meszut éra bevezetésének különleges helyzetű napfogyatkozásainak kimutatása révén az egyiptomi történelmi események és folyamatok is új megvilágításba kerülnek.

Ugyancsak a legközvetlenebbül érinti a csillagásztörténet területét, hogy Ptolemaiosz esetében egyértelműen bizonyíthatóvá vált, hogy a korábban már feltételezett babilóni hatások mellett, legalább hasonló mértékű az egyiptomi csillagászat hatása. Konkrétan a Ptolemaiosz Almagesztjében szereplő fogyatkozás párok kiválasztási szempontjai (amelyet a korábbi szakirodalom csak specifikus helyzetű fogyatkozásoknak nevezett) egyértelműen az egyiptomi ünnepi időkorok és kiemelt ünnepi időpontok egységesnek mondható sémáját követik, azaz a tropikus év főpontjaihoz kapcsolódó fogyatkozási jelenségek révén. Ugyanakkor általánosságban, ezen felül még egy másik elvet is követnek, nevezetesen a polgári 365 napos év újév napjának valamely holdfázishoz való kötődését. Tekintettel arra, (hogy több más szempont mellett) a Ptolemaiosznál szereplő első fogyatkozási példák idején (-720) Mezopotámiában még nem vették át a 365 napos egyiptomi polgári év használatát, Ptolemaiosz forrása egyértelműen egyiptomi eredetre vezethető vissza.

A kutatási munka során feldolgozásra került a Thalész-féle napfogyatkozás témaköre is, és tekintettel arra, hogy az egyiptomi emléktanyag egyértelműen bizonyítja, hogy az ókori Egyiptomban már jóval Thalész előtt ismertek és alkalmaztak fogyatkozási periódusokat fogyatkozási jelenségek előre jelzésére (természetesen nem kizárólagosan a Szárosz periódust, hanem több periódus kombinációját), így gyakorlatilag a jelenlegi tudománytörténeti elképzelések cáfolata adható. Valószínűleg ennek nyomán a jelenlegi korai görög természetfilozófiai elképzelések jelentős részét is revideálni szükséges.

Itt szükséges megjegyezni, hogy sok kutató még a Kanopuszi dekrétumban megfogalmazott kérdésekben (365,25 napos év bevezetése) is görög csillagászati hatást feltételez. Jelen kutatási munka ugyanakkor kimutatta, hogy e dekrétum kiadásának időpontja szintén nem a véletlennek tudható be, hanem a legtisztábban mutatja az egyiptomiak számára kiemelten fontos csillagászati kiválasztási szempontok későbbi korban való érvényre jutását. Konkrétan: ebben az évben is, hasonlóképpen, mint III. Thotmesz korábban már említett Opet ünnepe során, szintén egy napfogyatkozás esik egybe az őszi napéjegyenlőség

időpontjával. (Megjegyzendő, hogy ezen fogyatkozás Egyiptomban nem volt látható, de egy Szárosz periódussal korábbi megjelenése teljes napfogyatkozást okozott. További megjegyzésként megemlítem, hogy II. Oszorkon Szed ünnepével kapcsolatban is kimutatható a fogyatkozás előre jelzése.)

Fontos és szükséges megjegyezni, hogy az egyiptomi csillagászati emlékek nem egy esetleges véletlen jellegű benyomást nyújtanak, hanem gyakorlatilag egy összefüggő és egységes szemléletmódra engednek következtetni.

Láthatóan a kutatási munka során korábban még nem vizsgált körülmények is láthatóvá kerültek, amelyek alapvetően okafogyottá teszik a korábbi ezirányú elképzeléseket. További megjegyzésként megemlíthető, hogy a Julián naptár szökőnapja a Kanopuszi dekrétumban megfogalmazott elveket követi, és minden vélt vagy valós változtatás (Augustus) ellenére a szökőnap változatlanul az eredeti helyén van.

A kutatási munka feldolgozta a Róma alapításával összefüggő fogyatkozási hagyományokat és a saeculumok Augustus korától megvalósuló rendszerét, és igazolta a 110-éves intervallum, mint az egyik jelentős saeculáris intervallum egyiptomi eredetét. E munka részeként a kronológiai érák jelentős részének egységbe foglalása is megtörtént.

Összességében tehát elmondható, és jelen összevetésből is látható, hogy az öt évvel korábban kutatási célként kitűzött feladatok a - Harmadik Átmeneti Kor Ápiszainak kivételével - maradéktalanul megvalósultak, ugyanakkor a korábban tervezetthez képest igen jelentős mennyiségű új kutatási munka is elvégzésre került, a Krisztus-Főnix párhuzam, és a királyi koronázási dátumok feldolgozása révén. Ugyanakkor ezen munka révén lehetett e láthatóan igen bonyolult, összetett, és igen nehéz kutatási feladatkört egységes egészbe foglalni.

Összességében elmondható, hogy jelen kutatási periódus egyértelműen kimutatta és igazolta az „elveszett egyiptomi bölcsesség” reális alapjait. Világosan szükséges ugyanakkor látni, hogy ezen reális tudásanyag kimutatása nem valamely ezoterikus vagy misztikus maszlag igazolására szolgál, mint ahogyan a feltárt egyiptomi csillagászati ismeretek sem feleltethetők meg valamilyen újkori csillagászati ismeretnek. Valójában az emberi megismerésnek azt a nehéz és fáradságos útját mutatják, és igazolják, amely a jelenségek szintjén megmutatkozó eseményeket összegyűjti, feldolgozza és rendszerezi. Azon körülmény semmit nem von le az egyiptomi tudományosság eredményéből, hogy a valós

kiváltó okok tekintetében még nem rendelkeztek reális ismeretekkel, és így pl. a fogvatkozásokat az isteni akarat megnyilvánulásának tekintették. (Illeve az elméleti tudás valós alapjainak feltárása további kutatómunkát igényel. Ugyanis vannak elméleti tudásra utaló emlékek is, pl. VI. Ramszesz sírjában egy napfogvatkozás elvileg helyes ábrázolása található az egyiptomi szimbolika nyelvezetén).

A 2006 év folyamán elkészült a könyv végleges kézírata, amely az idei év során garantáltan megjelenik. Ezzel kapcsolatosan szükséges még megemlítenem, hogy jól láthatóan a több évtizedes kutatási munkám gyakorlatilag minden vonatkozásában alapjaiban új eredményekre vezetett az egyiptomi csillagászat történet területén. Ez konkrétan azt jelenti, hogy a részletekbe menő új kutatási eredmények mintegy 2000 oldal terjedelmet képviselnek. Mivel eredményeimet részleteiben is szeretném a szakma és az érdeklődők elé tárni és ez már terjedelmi okokból sem fér bele egyetlen könyvbe, az a megoldás született, hogy a könyv gyakorlatilag csak a legfontosabb kérdéseket taglalja, és a későbbiek során készítsünk egy honlapot, amelyre a kiadó tárhelyet biztosít, ahol minden kérdéskör megfelelő részletezéssel tárgyalásra kerülhet. (Esetleg az OTKA Iroda is tárhelyet biztosíthatna erre).

Ugyanakkor szeretnénk még a munkának egy rövidített, tömör angol nyelvű kiadását. E célok érdekében kérnénk az OTKA engedélyét, hogy a maradvány pénzeket ezek érdekében felhasználhassuk. (angol nyelvű kiadás előkészítése és honlap készítése)

Személyes meggyőződésem, és őszinte reményem, hogy amennyiben kutatási munkánk eredményei az angol nyelvű publikálás révén bekerülnek a világ tudományos vérkeringésébe, jelen pályázat az OTKA egyik legeredményesebb pályázata lehet, amennyiben a szakmai sikert majd a könyvre való hivatkozások számával fogják mérni. Bizonyos vagyok abban, hogy a könyv számos vitát fog kiváltani, pro és kontra, mindezt nemcsak az egyiptológusok, hanem számos más tudományág képviselői között is, mivel a feldolgozott anyag számos területet alapjaiban vagy részlegesen érint. Így alapvetően a tudománytörténetet, elsősorban a csillagászat történetet, de a görög természetfilozófiával foglalkozó kutatókat is nézeteik átértékelésére ösztönözheti. Úgyanígy az általános ókortörténet, a görög és római történelem számos alapvető és kisebb részletkérdése is új megvilágításba kerül, elsősorban a Róma alapításával és a saeculumokkal összefüggő kérdések. Ez utóbbiaktól viszont már elválaszthatatlan a kereszténységgel és magával Jézus Krisztussal összefüggő kérdések, ahol a saeculáris jellegű Krisztus gondolatköre bizonyos,

hogy élénk vitára ösztönzi majd a kutatókat. Mivel tudom, hogy minden ténylegesen új elképzelés csak nehezen tör magának utat, ezért számos ellenvéleményre is számítok, ugyanakkor biztosra veszem, hogy a könyv az idézések számától függetlenül egy számomra fontosabb kritériumnak fog eleget tenni, amennyiben egy megkerülhetetlen alapmű lesz a maga összetett területén. Tulajdonképpen azt gondolom, hogy egy OTKA, a nevében is az alapkutatásokat hangsúlyozó pályázat esetében ez lehet a maximális és elérendő cél egy kutató számára. Ugyanakkor, mivel a kutatási munka most érlelődött teljes egészé, tervezem, hogy akár személyes kapcsolatfelvétel révén is, fiatal kutatókat is bevonjak a további kutatási munkába.

Talán szokatlan egy kutató részéről, azt állítani, hogy a munkája eredményeképpen nem született semmilyen szenzációs új elképzelés az egyiptológia területén, hiszen tény, hogy a kutatási munka nem hozott semmilyen szenzációhajhász új eredményt, mivel valójában az egyiptológia eddig ismert alap állásfoglalásai gyakorlatilag érvényben maradtak. Ugyanakkor a kutatási munka eredményei a jelenleg is ismert elképzelések és történeti összefüggések jobb, teljesebb és átfogóbb megértését eredményezhetik, az által, hogy egy eddig kevésbé, vagy gyakorlatilag alig alkalmazott szempontot is bevon a tudományos kutatás eszköztárába, amelynek révén a már ismert tények is más megvilágításba kerülnek, illetve kerülhetnek. Mindezen kérdésekre a várható tudományos viták adhatnak végleges választ.

Tekintettel arra, hogy a könyv magyar nyelvű megjelenése 2007 év folyamán megtörténik, illetve az angol nyelvű megjelenés és a honlap elkészítése is két éven belül várható a terveink szerint, ezért kérjük, hogy a jelen jelentésben foglaltak alapján született minősítést az OTKA kiegészítő eljárásban később módosítani szíveskedjék, mivel ezen közzétételek alapján lehet a kutatási munka eredményét reálisan értékelni.

Tisztelettel:

Várady Jenő

Solymár, 2007. február 28.

Guman István zárójelentése 2006-ra.

Miután sikerült a Dogon mitológia és csillagászat című könyvemre megfelelő kiadót találnom a 2006-os könyvnapon, június 11-én mutattuk be. Sokan megvásárolták és azóta is kapok pozitív jelzéseket a műről. A könyvet 2006 október 12-én a Szabó Ervin könyvtár budakeszi könyvtárában is sikerrel bemutattuk éstt is sok példány elkelt

A Dogon mitológia és csillagászat című könyvem a Mundus Egyetemi Kiadó gondozásában jelent meg OTKA támogatással. (Budapest 2006, ISBN 963 9501 48 4, 200 oldal) A Mundus igazgatója, Biernaczky Szilárd, éppen a megfelelő kiadó volt, mivel korábban az ELTE földrajzi tanszékén a fekete Afrika kultúrájával foglalkozott. Könyvemet szép képanyaggal és irodalmi függelékkel bővítette, és így etnográfiailag is értékes kötet lett.

E könyv célja, hogy az áltudományban és zszurnalisztikában elburjázott képtelen állításokat, komoly etnográfiai és csillagászati tényekkel tisztázza és rámutasson a dogon mitológia értékeire. Különösen csillagászati képtelenségekkel voltak teli ezek cikkek. Így kerültem én ezzel a témával kapcsolatba mivel találtam egy napfogyatkozást amely 1893-ban Afrika e környékén haladat át és amely alkalmával több csillagász is járt e vidéken. Ez sok mindenre magyarázatot adhatott.

A könyvben igen részletes bibliográfiák találhatóak, amelyek a további kutatásokra is hasznosak lehetnek. A kiadó tervezi a könyv angol kiadását is, mivel külföldön is élénk az érdeklődés a téma iránt.